

ΑΦΗΓΗΣΗ - ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΦΗΓΗΣΗΣ

Αφήγηση: είναι η γραπτή ή προφορική παρουσίαση – εξιστόρηση ενός γεγονότος ή μιας σειράς γεγονότων, περιστατικών, περιπετειών, πραγματικών ή φανταστικών που έγιναν κάτω από ορισμένες συνθήκες και πήραν μέρος σ' αυτά ένα ή ορισμένα πρόσωπα.

Η αφήγηση οργανώνεται με άξονα το **χρόνο**, αλλά οι καταστάσεις συνδέονται **αιτιολογικά** μεταξύ τους.

Δομή της αφήγησης:

- **πρόλογος:** γεγονός, λόγος αφήγησης, τόπος, χρόνος, πρόσωπα (γενικές πληροφορίες)
- **κύριο μέρος:** έναρξη της ιστορίας, εξέλιξη (ποια η σειρά και η σχέση των γεγονότων μεταξύ τους), η κατάληξη - το αποτέλεσμα της ιστορίας (δράση)
- **επίλογος:** γενική εντύπωση, η κρίση του αφηγητή για το νόημα της ιστορίας που παρουσίασε (λύση)

Αλληλουχία αφήγησης: τα γεγονότα παρουσιάζονται με τη χρονολογική τους σειρά ή με αναδρομικές αφηγήσεις ή με νύξεις σε γεγονότα που θα συμβούν στο μέλλον.

Συνοχή αφηγηματικού κειμένου: χρησιμοποιούνται οι ακόλουθοι συνεκτικοί δείκτες:

- διαρθρωτικές λέξεις που δείχνουν τη χρονική σειρά των γεγονότων (πχ. αρχικά, κατά τη διάρκεια, εκείνη τη στιγμή) αλλά και την αιτιολογική τους σχέση (πχ. επειδή, αφού, εξαιτίας)
- επανάληψη μιας λέξης ή φράσης που προαναφέρθηκε
- χρήση συνωνύμων ή συγγενικών λέξεων ή φράσεων για κάποια λέξη (πχ. ένα τέτοιο περιστατικό..)

Γλώσσα αφήγησης: ρήματα δράσης και ρήματα έκφρασης σκέψεων και συναισθημάτων (σκέφτομαι, αισθάνομαι, νιώθω, χαίρομαι...)

Οι **χρόνοι των ρημάτων** που χρησιμοποιούνται είναι:

Παρελθοντικοί: (Παρατατικός για μεγαλύτερη διάρκεια στα γεγονότα που αφηγούμαστε, Αόριστος για συνοπτική διάσταση αφήγησης με ακρίβεια και επιτάχυνση)

Παροντικοί: (Ενεστώτας για ζωντανή, άμεση και παραστατική αφήγηση)

Ιστορικός Ενεστώτας: (χρήση ενεστώτα για γεγονότα που αναφέρονται στο παρελθόν, ώστε ο λόγος να είναι πιο ζωντανός και παραστατικός)

Πρόσωπο αφήγησης: η αφήγηση είναι πρωτοπρόσωπη όταν ο αφηγητής συμμετέχει στα γεγονότα και τροιτοπρόσωπη, όταν ο αφηγητής δε συμμετέχει στην εξιστόρηση των γεγονότων.

Είδη αφήγησης

α. **Η μυθοπλαστική αφήγηση**, στην οποία κυριαρχούν τα πλασματικά γεγονότα (παραμύθι, μυθιστόρημα, διήγημα..)

β. **Η ιστορική αφήγηση**, η οποία συνδέεται με την παρουσίαση γεγονότων του παρελθόντος και συναντάται κυρίως στην ιστορία.

γ. **Η ρεαλιστική αφήγηση**, η οποία συνδέεται με την παρουσίαση πραγματικών γεγονότων (δημοσιογραφική είδηση, μαρτυρία κάποιου)

δ. **Η μεικτή αφήγηση**, στην οποία η ρεαλιστική αφήγηση συμπλέκεται με τη μυθοπλασία (ιστορικό μυθιστόρημα, μυθιστορηματική βιογραφία..)

ΚΑΙ ΚΑΠΟΙΕΣ ΠΙΟ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ.....

- Αφηγούμαι ένα περιστατικό που μ' ενδιαφέρει, ή που τουλάχιστον προσπαθώ να το παρουσιάσω ως ενδιαφέρον στους αναγνώστες μου.
- Οργανώνω την αφήγησή μου καθορίζοντας τα βασικά της στοιχεία (τόπος, χρόνος, χαρακτήρες της ιστορίας και ο τρόπος που λειτουργούν σ' αυτή)
- Οργανώνω την κλιμάκωση της αφήγησής μου και την τελική έκβασή της.
- Αποφεύγω τις άχρηστες λεπτομέρειες που μπορεί να κουράσουν και να αποπροσανατολίσουν τον αναγνώστη. Επιλέγω μόνο όσες λεπτομέρειες εξυπηρετούν το σκοπό της αφήγησής μου.
- Προσέχω το χρόνο των ρημάτων και τη συνέπειά μου ως προς τη χρήση του. Αποφεύγω τις επαναλήψεις ρημάτων και προσπαθώ να επιτύχω λεξιλογικό πλούτο στην αφήγησή μου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ:

- Ποιο είναι το γεγονός της αφήγησης;

- Πού συνέβη; Πότε συνέβη;
- Κάτω από ποιες συνθήκες συνέβη; (πώς) – τι το προκάλεσε;
- Ποια άλλα πρόσωπα συμμετείχαν;
- Τι αξίζει να συμπεριλάβω στην αφήγησή μου;
- Ποια ήταν η δική μου συμμετοχή σε ο, τι συνέβη;
- Ποια ήταν η τελική έκβαση και οι συνέπειές της ;
- Ποια είναι τα συναισθήματα- σκέψεις -εντυπώσεις που μου προκάλεσε;

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ - ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Περιγραφή: είναι η προφορική ή γραπτή αναπαράσταση κάποιου χώρου, τοπίου, προσώπου, ζώου, φυτού, αντικειμένου, έργου τέχνης, κτηρίου, φαινομένου, ψυχικής κατάστασης. Διακρίνεται σε:

- ✚ **αντικειμενική** (κείμενα πληροφοριακού χαρακτήρα - χωρίς διατύπωση προσωπικών κρίσεων και συναισθημάτων - στόχος η πιστή απόδοση των ιδιοτήτων του αντικειμένου περιγραφής – χρήση κυρίως παθητικής σύνταξης) και
- ✚ **υποκειμενική** (κείμενα κυρίως λογοτεχνικά - με έκφραση προσωπικών σκέψεων και συναισθημάτων – χρήση ποιητικής γλώσσας - στόχος η πρόκληση αισθητικής συγκίνησης)

Η **περιγραφή** ως είδος κειμένου **συνδέεται κυρίως με το χώρο**. Όμως η διάσταση του χρόνου δε μπορεί να απουσιάζει πλήρως. Έτσι τα περιγραφικά κείμενα διακρίνονται σε δύο είδη:

- **Στατική περιγραφή**→το περιγραφόμενο αντικείμενο παρουσιάζει σχετική σταθερότητα στο χρόνο. Η περιγραφή αναφέρεται κυρίως σε πράγματα, χώρους, τόπους, ζώα, φυτά, πρόσωπα.
- **Εξελικτική περιγραφή**→Το περιγραφόμενο αντικείμενο επηρεάζεται καθοριστικά από τη διάσταση του χρόνου και αναφέρεται συνήθως σε φυσικά φαινόμενα, ανθρώπινες δραστηριότητες, ψυχικές καταστάσεις.

Δομή της περιγραφής: Το είδος και το πλήθος των πληροφοριών ενός περιγραφικού κειμένου εξαρτάται από τον δημιουργό της περιγραφής, (προσωπικότητα και χαρακτήρας, οπτική γωνία)

το σκοπό που η περιγραφή καλείται να εξυπηρετήσει και το δέκτη που απευθύνεται.

Όμως η περιγραφή παρουσιάζει μερικά δομικά συστατικά σταθερά στον ένα ή στον άλλον βαθμό. Συγκεκριμένα πρόκειται για:

- **Αισθητηριακές παρατηρήσεις** :χώρος στον οποίο βρίσκεται το αντικείμενο της περιγραφής, γενική εικόνα, λεπτομερής περιγραφή
- **Πληροφοριακά στοιχεία** : ιστορικές πληροφορίες, ειδική χρήση του αντικειμένου της περιγραφής, σχέση με το περιβάλλον
- **Προσωπικές σκέψεις** :προσωπική σχέση με το αντικείμενο της περιγραφής, αξιολογήσεις.

Οργάνωση – αλληλουχία της περιγραφής : η παράθεση των αισθητηριακών παρατηρήσεων ακολουθεί μια λογική σειρά:

- Προσέγγιση του αντικειμένου,εστίαση σε αυτό και ένταξή του στη λογική κατηγορία που ανήκει και ακολούθως στην ειδικότερη κατηγορία που ανήκει με βάση τα κοινά γνωρίσματα που έχει με άλλα ομοειδή του αντικείμενα (πχ: έργο τέχνης-πίνακας ζωγραφικής σε καμβά,μοντέρνος ή αφηρημένος)
- Παράθεση των λεπτομερειών του αντικειμένου περιγραφής : από το γενικό στο ειδικό,από τα έξω προς τα μέσα,από τα κάτω προς τα πάνω,από το κέντρο προς την περιφέρεια ή και αντίστροφα.

Η γλώσσα της περιγραφής: χρησιμοποιούνται συνήθως στα περιγραφικά κείμενα :

- **Προσδιορισμοί του χώρου** για την τοποθέτηση του αντικειμένου σ' αυτόν(πάνω, κάτω..) που αποδίδουν τις προσωρινές, μεταβαλλόμενες ιδιότητες των περιγραφόμενων στοιχείων
- **Ρήματα: χρόνοι ρημάτων** →κυριαρχεί ο Ενεστώτας και κάποιες φορές ο Παρατατικός,(εξακολουθητικοί χρόνοι), αφού τα αντικείμενα περιγράφονται έξω από τη διάσταση του χρόνου. Δεν αποκλείεται και η χρήση του Αορίστου κυρίως για την παράθεση πληροφοριακών στοιχείων.

Χρήση ρημάτων που δηλώνουν κατάσταση (βλέπουμε, παρατηρούμε, διακρίνουμε, απεικονίζεται, αποτυπώνεται) τα οποία αποδίδουν τη στατικότητα που

χαρακτηρίζει την περιγραφή. Αποφεύγονται τα ρήματα κίνησης και δράσης.

Χρήση του συνδυετικού ρήματος είμαι και του βοηθητικού έχω τα οποία αποδίδουν χαρακτηριστικά και ιδιότητες στις λέξεις που προσδιορίζουν

- **Χρήση επιθέτων :** ανάλογα με το σκοπό και το είδος της περιγραφής: στην αντικειμενική περιγραφή τα επίθετα αποδίδουν σταθερές ιδιότητες του αντικειμένου ή τοποθετούν το αντικείμενο στο χώρο. Στην υποκειμενική περιγραφή εκφράζονται συναισθήματα, σκέψεις, σχόλια. Εξασφαλίζουν στο λόγο ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα.
- **Χρήση ουσιαστικών** για την περιγραφή των διαφόρων μερών του αντικειμένου. Μερικές φορές τα ουσιαστικά αποτελούν **ειδικό λεξιλόγιο –ορολογία** (ειδικοί επιστημονικοί όροι) και χρησιμοποιείται στην περίπτωση αυτή η παθητική σύνταξη, διότι έτσι τονίζεται η καθαυτό δράση.
- **Κυριολεκτική (δηλωτική) ή μεταφορική (συνυποδηλωτική) χρήση της γλώσσας:** ανάλογα με το σκοπό και το είδος της περιγραφής χρησιμοποιείται η γλώσσα κυριολεκτικά - σε αντικειμενικές περιγραφές- ή μεταφορικά-κυρίως σε υποκειμενικές περιγραφές-

ΚΑΙ ΚΑΠΟΙΕΣ ΠΙΟ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ.....

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΠΙΟΥ: Συμπεριλαμβάνονται τα εξής στοιχεία:

Στον πρόλογο:

- συνήθως ξεκινάμε με έναν γενικό χαρακτηρισμό του τοπίου, ώστε να αποδώσουμε την ταυτότητα του (γραφικό, γαλήνιο, επιβλητικό, εντυπωσιακό...)
- Ορίζουμε τη θέση του και τι υπάρχει γύρω του

Στο κύριο μέρος

- Δίνουμε κάποιες πληροφορίες για το χώρο (ιστορικές ή μυθολογικές....)
- Προχωρούμε στη λεπτομερή περιγραφή:
 - του φυσικού περιβάλλοντος
 - των κτηρίων και των άψυχων αντικειμένων
 - των ανθρώπων (κίνηση, ζωή σε διάφορες ώρες και εποχές)
- Εκφράζουμε προσωπικά συναισθήματα και σκέψεις για την αξία, τη χρησιμότητα και τα οφέλη του

Στον επίλογο

- Καταλήγουμε σε γενικά συμπεράσματα, εντυπώσεις, σκέψεις (και άλλων).

Η περιγραφή τοπίου ακολουθεί πορεία από τις γενικές εικόνες στις πιο λεπτομερειακές. Μπορεί να οργανωθεί με βάση ένα σταθερό σημείο περιγραφής, όταν ο δημιουργός της μένει ακίνητος και από εκεί περιγράφει το χώρο. Όταν το σημείο περιγραφής δεν είναι σταθερό, η περιγραφή μπορεί να κινηθεί από τα μακρινά στα κοντινά, από βόρεια προς νότια, από πάνω προς κάτω και αντίστροφα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΣΩΠΟΥ: Συμπεριλαμβάνονται τα εξής στοιχεία:

Στον πρόλογο:

- ❖ Παρουσίαση της ταυτότητας του προσώπου και της σχέσης μας με αυτό (ποιο είναι - τι είναι;)

Στο κύριο μέρος

- ❖ Εξωτερικά χαρακτηριστικά:
 - τυπικά χαρακτηριστικά (σωματική διάπλαση- ύψος, βάρος, σχήμα προσώπου, χρώμα ματιών, μαλλιά)
 - ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (οτιδήποτε κάνει το άτομο αυτό να ξεχωρίζει -σημάδια, κινήσεις..)
- ❖ Χαρακτηριστικά προσωπικότητας (χαρακτήρας- προτερήματα, ελαττώματα, ιδέες, απόψεις, αντιλήψεις ...)
- ❖ Τρόποι συμπεριφοράς στο οικείο και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, παρέες, χώρος εργασίας...)
- ❖ Ιδιαίτερες κλίσεις και συνήθειες

❖ Συναισθήματα – σκέψεις, προσωπικές ή τρίτων ,για το πρόσωπο αυτό
Στον επίλογο

❖ Συμπεράσματα, σκέψεις, ένας πολύ γενικός χαρακτηρισμός.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΖΩΟΥ- ΦΥΤΟΥ : Συμπεριλαμβάνονται τα εξής στοιχεία:

Στον πρόλογο:

- ✚ Παρουσίαση της ταυτότητας του ζώου ή του φυτού και της σχέσης μας με αυτό
- ✚ Η θέση του στο οικοσύστημα

Στο κύριο μέρος

- ✚ Γενική εικόνα και λεπτομερής περιγραφή - ιδιαίτερα χαρακτηριστικά
- ✚ Πληροφορίες για τη ζωή και τις ιδιότητες του ζώου- για το συγκεκριμένο είδος φυτών, η σχέση του (ζώου ή φυτού) με τον άνθρωπο.
- ✚ Αξιολόγηση του ζώου ή του φυτού (πλεονεκτήματα – μειονεκτήματα) – η σχέση του με τον άνθρωπο
- ✚ Σκέψεις και συναισθήματα που μου γεννά

Στον επίλογο

- ✚ Συμπεράσματα – γενική κρίση

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ ΤΕΧΝΗΣ (πίνακες ζωγραφικής , γλυπτά, αρχαία αγγεία)

Συμπεριλαμβάνονται τα εξής στοιχεία:

Στον πρόλογο:

- Γενικός χαρακτηρισμός του έργου (επιβλητικό, εκφραστικό, εντυπωσιακό...)
- Πού βρίσκεται
- Πληροφορίες για τον δημιουργό του, το χρόνο και το λόγο κατασκευής του, την κατάσταση του, την ιστορική του εξέλιξη

Στο κύριο μέρος

- Πληροφορίες για το υλικό κατασκευής , την τεχνοτροπία που υιοθετήθηκε κατά τη δημιουργία του, μέγεθος, χρώματα
- Περιγραφή του τι απεικονίζει ή τι παριστάνει:
 - Διάταξη προσώπων
 - Στάση, κίνηση, έκφραση μορφών, λεπτομέρειες σκηνικού
- Ανίχνευση των συμβολισμών
- Κρίσεις (μου αρέσει και γιατί), αισθητικές και αξιολογικές παρατηρήσεις για τον καλλιτέχνη (χειρισμός χρωμάτων και σκιάσεων, προοπτική, συμμετρία , αναλογίες)
- Σύγκριση με άλλα έργα του ίδιου καλλιτέχνη ή με ανάλογα έργα άλλων
- Σκέψεις και συναισθήματα που μου γεννά

Στον επίλογο

- Συμπεράσματα – γενική κρίση

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ (στατική περιγραφή)

Συμπεριλαμβάνονται τα εξής στοιχεία:

Στον πρόλογο:

- ✓ Παρουσίαση της ταυτότητας του αντικειμένου και της σχέσης μας με αυτό (ποιο είναι- πού βρίσκεται - ποιος είναι ο ιδιοκτήτης του - αν είναι δικό μου πώς το απέκτησα)

Στο κύριο μέρος

- ✓ Γενική εικόνα και λεπτομερής περιγραφή(μέγεθος , σχήμα, βάρος, χρώμα)- ιδιαίτερα χαρακτηριστικά
- ✓ Πληροφορίες για την κατασκευή , τη λειτουργία και τη χρήση του
- ✓ Αξιολόγηση του αντικειμένου
- ✓ Σκέψεις – συναισθήματα – εντυπώσεις

Στον επίλογο

- ✓ Συμπεράσματα – γενική κρίση

120 ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΑΤΡΩΝ